

Strynøs gamle skole – så god som ny!

Den gamle skole blev stemningsfuldt fejret af børn og voksne

Den 21. november – i smukt vinterlys – blev Strynø Skole og Kulturhus indviet efter alle kunstens regler: Efter Borgmesterens og Beboerforeningsformandens taler klippede Strynøs 13 skoleelever snoren over på hver deres ballon – som blev fulgt af de øvrige 200 gæsters balloner.

I blikstille steg et hav af kulørte balloner snorlige til vejrs med en lille brevhilsen under hver ballon fra skolens elever. Festligt så det ud!

Derpå klippede Torben og Marianne, de to der har søsat og fundraiset projektet, den røde sløjfe til hovedindgangen over, og alle strømmede ind i de smukke nyrenoverede lokaler til et alenlagt og

overdådigt kagebord. Salen var stopfyldt, og nysgerrige folk pilede op og ned og rundt i hele bygningen.

Renoveringen af Strynø Skole er finansieret med Støtte fra Realdania, EU og Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (LAG-midler fra Småøernes Aktionsgruppe), Økonomi- og Indenrigsministeriet og Langeland Kommune. Den samlede projektsum er på 11,2 mio. kr.

Forud for renoveringen, som gik i gang i 2013, er der gået en lang proces med planlægning, forundersøgelser, godkendelser og fundraising, før skolen kunne indpakkes i stillads og presenninger under arbejdet.

Skolen er en fredet bygning fra 1905. Den ejes af Langeland Kommune og huser blandt andet Strynø folkeskole fra 0.-4. klassetrin. Huset rummer foruden skole også Strynø lokalarkiv, fritidsordning og lokalbladet „Strønys“ redaktion. Der er ved renoveringen etableret handicapvenlig adgang til bygningen, handicaptoliet og elevator til de to øvre etager. Loftetagen har ikke tidligere været udnyttet, men er nu indrettet til kulturaktiviteter.

Udearealerne er ikke med i projektet, men forventes istandsat i nærmeste fremtid med bl.a. etablering af en multibane.

Billigere færger til småøerne?

Kommentar af Dorthe Winther

Hvad koster det at drive en færge?

Efteråret, der nu er på vej over i den første vintermåned, har på rigtig mange småøer været fyldt med færgesnak. Endnu engang har kommunerne lagt deres budgetter, og endnu engang er der ikke penge nok, og mange øer føler, at det første byrådsmedlemmerne får øje på, er den store udgift til færgedriften – så her må jo være penge at spare.

Desværre glemmer mange byråds-politikere, at der også falder et stort bloktilskud af – netop fordi de har øen og færgedriften, og at det bloktilskud som i øvrigt er hævet i 2014 selvfølgelig skal bruges til færgedrift og ikke til renovering af børnehaver eller andet på fastlandet. På Femø har færgegruppen netop gjort op, at det koster Lolland Kommune 1,2 mil. kr. ud af et samlet budget på 29,7 mil. kr. – svarende til 4% – at drive færgerne til Askø, Femø og Fejø. Alligevel diskuterer man i Lolland Kommune om man kan spare penge ved at afskaffe den ene færge og lave samsejlad mellem Askø og Femø efter den model man kender på Lyø og Avernakø.

Færgegruppen på Femø har påvist, hvor 'dybt godnat' en sådan tanke er – og vil man som kommune udvikling på sine øer – er det jo da nok ikke lige den vej man skal gå.

Kommunen skal bære en del af udgifterne til færger

Før kommunalreformen i 2007 var færgetilskuddet til kommuner med småøer en refusionsordning. Amterne betalte 1/3, staten 1/3 under forudsætning af at kommunen havde afholdt sin tredjedel. Med kommunalreformen blev refusionsordningen erstattet af et generelt bloktilskud – det såkaldte § 20-tilskud, og staten overtog amternes tredjedel af tilskuddet. Vi har flere gange efterlyst gennem henvendelser til de skiftende Økonomi- og Indenrigsministre, at de skulle forholde sig til, om ikke kommunerne fortsat skal bidrage med deres tredjedel til færgedriften.

Fra Økonomi og Indenrigsminister Morten Østergaard har vi fået følgende svar: „Med indførelsen af det generelle tilskud er der ikke et lovmæssigt krav om, at kommunerne skal tilføre færgedriften

midler svarende til en bestemt andel af det statslige tilskud. Men det er fortsat lagt til grund, at kommunerne skal bære en del af både drifts- og investeringsudgifterne ved færgetrafikken.“ (min fremhævning).

Det er selvfølgelig rart at få at vide – men om det så er 4% eller de 33%, som det jo rettelig burde være – ja det kan vi desværre ikke få Ministeren til at slå fast over for kommunerne.

Lavere takster på erhvervstransport

Kort før sommeren indgik Regeringen, Venstre og Dansk Folkeparti en aftale om Vækstplan 2014. Et af de vigtigste punkter er aftalen med Dansk Folkeparti om lavere færgetakster for erhvervs-gods-transport til de små øer samt Læsø, Samsø, Ærø og Bornholm.

Der er afsat en ramme på 50 mio. kr. i 2015 og 125 mio. kr. årligt fra 2016 og frem til „en permanent nedsættelse af færgetaksterne for erhvervstransport med henblik på at understøtte erhvervsudviklingen i ø-samfundene“.

I forbindelse med de netop afsluttede finanslovsforhandlinger er man enedes om at udmønte forslaget vedr. lavere takster på erhvervs-gods-transport. I medierne har man kunne læse, at denne nedsættelse alene gjaldt erhvervstransport over 3.500 kg. Fra Ø-sammenslutningens side har vi ved forespørgsel i Økonomi- og Indenrigsministeriet fået oplyst, at det umiddelbart ikke er noget, man her kender til, og at der altså *ikke* skulle være tale om denne nedre grænse.

Man bekræfter, at der er tale om øremærkede tilskud, men hvordan det kommer til udtryk, vides dog endnu ikke. Man regner umiddelbart med, at man ser på hvordan godsomkostningen har været og derudaf yder kommunerne et tilskud på 80% af den udgift – som så på en eller anden vis er øremærket til rabatter på gods – altså til rabat på færge-gods-billetten. Hvordan gods er defineret, vides endnu ikke.

Umiddelbart virker det som om, at vi på øerne skal i forhandlinger med vores færgeselskaber om hvordan godstaksterne skal nedsættes for at det kommer vores øers erhvervsliv til gode.

Lovforslaget kommer i høring først

i det nye år, og man regner med at den reducerede fragt-takst kan træde i kraft den 1. juni 2015.

Trafikal ligestilling mellem grå og blå landevej

Den trafikale ligestilling mellem den blå og grå landevej har været til debat det sidste halve års tid – og bl.a. på Folkemødet på Bornholm havde det stor bevågenhed fra de politiske partier. I juni måned stillede Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten forslag om, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe, der inden den 1. marts 2015 skal udrede, hvordan det bedst sikres, at de danske ø-kommuner og småøer opnår bedre og billigere transport til resten af Danmark for biler og personer.

Arbejdsgruppen skal analysere, om det såkaldte landevejsprincip kan indføres, så befordringen til og fra ikke-brofaste øer sker på priser, der svarer til udgiften ved kørsel på de tilsvarende afstande på landeveje.

Arbejdsgruppen skal desuden forholde sig til om beboere på de større øer kan opnå ligestilling med beboerne på småøerne for så vidt angår gratis person-transport.

Forslaget blev enstemmigt vedtaget og arbejdsgruppen starter sit arbejde i december. Arbejdsgruppen skal netop i gang med arbejdet, og både Småøernes Færgeselskaber v. Søren Adsersen og Ø-sammenslutningen ved undertegnede er repræsenteret.

Politisk udmelding på repræsentantskabsmøde

I Ø-sammenslutningens målsætningsprogram slås det fast at vi principielt mener, at al færgetransport skal være gratis, fordi vi betragter færgen som en forlængelse af den offentlige landevej.

På årets repræsentantskabsmøde i november drøftede vi den trafikale ligestilling – hvor det koster det samme at sejle pr. kilometer som pr kørt kilometer på en landevej. Især nævnte flere ø-repræsentanter, at vi fortsat vil have gratis færge og ikke er interesseret i at blive sat i samme bås som de store ø-kommuner, da vi er grundlæggende

Købmænd udveksler erfaringer

På novembers købmandsseminar blev der erfaringsudvekslet om stort og småt da 13 deltagere fra forskellige øers dagligvarebutikker mødtes i Svendborg for at drøfte mange problemstillinger indbyrdes. Hovedoverskriften for seminaret var „Mersalg og merindtjening“ med et tæt-

pakket program med oplæg om at kende sine kunder, om at finde de styrker og den service, som de store butikskæder ikke kan levere, om markedsføring, om at undgå spild og om genanvendelse.

Der var stor tilfredshed med seminaret og et ønske om, at det skulle gentages

måske blot hvert andet år. Næste gang gerne på en ø, hvor man så også kommer ud og ser butikken på øen. Også selvom det vil betyde længere rejsetid med to færgeejladser. En facebook-gruppe er undervejs til fælles købmænds-erfaringsudveksling.

Hanne Tromborg

Igen i år var Sammenslutningen af Danske Småøer inviteret til at deltage i Kulturnatten, hvilket giver os mulighed for at få en del byboer i tale.

Vi deltog med fem personer, og der var hjemmefra bagt et bjerg af småkager, som blev delt ud sammen med æbler fra Fejø og Sejerø.

Der blev i år sat rekord med 2038 besøgene, som fik mange forskellige smagsoplevelser og underholdning med bl.a. Niels Hausgaard og Sejerø-Musikanterne.

Fra ministeriets side var de meget taknemlige for vores deltagelse på en hyggelig aften med mange dialoger om vores øer og om at være øbo på godt og ondt.

Lone Nielsen, bestyrelsen

Kulturnat i By, Bolig og Landdistriktsministeriet

forskellige og har forskellige forudsætninger.

De deltagende politikere Hans Chr. Schmidt (V), Flemming Damgaard Larsen (V) og Henning Hyllested (EL) meldte klart ud: Sådan kunne vi da godt vælge at se på det, men at det var et enigt Folketing, der stod bag undersøgelsen om den trafikale ligestilling, og at det er her prioriteringen og den politiske vilje ligger. Det er – som de sagde – en hidtil uset mulighed for at skaffe billigere færgetransport til de danske småøer. Repræsentantskabet bakkede op om, at Ø-sammenslutningen går aktivt ind i arbejdsgruppen for at påvirke arbejdet mest muligt til gavn for småøerne.

Vil du bo helårs i et sommerhus på en småø?

Hidtil har det været muligt for ejere af et sommerhus på en småø at bo helårs i sommerhuset ved at søge om dispensation hos ø-kommunen. Kommunen skal give dispensationen, såfremt helårsboelsen vil medvirke til en gunstig udvikling for øen. Som tidligere omtalt ønskede Orø Beboerforening på vores generalforsamling, at dette også kom til at gælde lejere. Vi tog kontakt til Naturstyrelsen, som efterfølgende foreslog Miljøministeren at ændre Planloven,

så den indeholder følgende passus om lejerens helårsboelse i sommerhus: *Kommunalbestyrelsen kan dispensere fra forbuddet i § 40, stk.1, til en ejers udlejning til helårsboelse af en helårsegnet bolig i et sommerhusområde på de små øer, hvis dispensationen kan anses at medvirke til en gunstig udvikling på øen. Anvendelseskiftet af boligens benyttelse til helårsboelse kræver ikke byggesags-*

behandling i henhold til byggeloven m.m.

Lovforslaget er fremsat og forventes vedtaget, så det kan træde i kraft pr. 1. januar 2015.

Med tak for et spændende og aktivt småø-år ønsker jeg alle en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

Dorthe Winther

Juleferie i sekretariatet

Vi holder julelukket fra og med den 19. december.
Vi er tilbage den 5. januar 2015 og ønsker alle en glædelig ø-jul og et godt nytår

Generalforsamling 2015

I 2015 er det Bjørnø, der inviterer til øernes generalforsamling i weekenden den 29.-31. maj. Sæt kryds i kalenderen!

Færger på den politiske dagsorden

Der har den seneste tid være fokus på færgedriften til de danske øer. Politisk er der grøde i luften i disse dage, og der drøftes på nationalt plan forskellige tiltag og ordninger som skal forbedre færgedriften – både for småøerne og for de større øer Læsø, Samsø, Ærø og Bornholm.

De større øer er selvstændige kommuner og – set fra Ø-sammenslutningens side – ikke småøer, selvom vores 27 småøer ofte puljes sammen med de store øer i de forskellige politiske debatter og beslutninger. Det kan være vigtigt at holde sig for øje, at der er særlige vilkår, der gør sig gældende for småøerne, og at færgerne ikke kan betragtes ens i de ordninger, der laves for færgedriften.

Færgesekretariatet er på plads

Færgesekretariatet er en del af den aftale om udligningsordningen, som blev indgået i 2013 om at tilføre det kommunale færgetilskud (§20 tilskuddet) ekstra 15 mio. kr. årligt med virkning fra 1.1. 2014. Folketinget har besluttet, at de 18 kommuner, der får del i de ekstra 15 mio. kr. vedr. færger til småøer, skal bruge tilsammen ca. to mio. kr. om året på drift af det fælles færgesekretariat.

Færgesekretariatets opgaver bliver at fremme et løbende kommunalt samarbejde om drift på færgeområdet, og at tilbyde faglig ekspertise og sparring samt at optimere og billiggøre driften. Færgesekretariatet bliver placeret i Ærø Kommune, der som værtskommune udfører opgaverne for de øvrige kommuner. En styregruppe er nedsat med repræsentanter fra Lolland, Kalundborg, Svendborg og Haderslev kommuner samt Søren Adersen fra Småøernes Færgeselskaber. Styregruppens formand er Kjeld Bussborg fra Svendborg Kommune.

Reduktion af færgetaksterne på gods-transport

Regeringen har i august indgået en aftale med flere partier om Vækstpakken 2014. En del af denne pakke omhandlede billigere godstransport til danske øer – og er nu resulteret i en aftale om, at der pr. 1. juni 2015 skal ydes et øremærket tilskud til at reducere udgifterne til godstransport med 80%. Der er afsat 50 mio. kr. til dette. I skrivende stund er det ukendt, hvordan man i indenrigsministeriet definerer godstransport i denne sammenhæng.

FÆRGESEKRETARIATET

Færgesekretariatet kommer til at bestå af en fuldtidsansat chefkonsulent og en ½ tidssekretær. Stillingen som Chefkonsulent er slået op på www.mercuriurval.com med ansøgningsfrist 5. januar og tiltrædelse 1. marts 2015.

Af opgaver nævnes:

- Etablere Færgesekretariat, udarbejde udkast til relevante strategier og handlingsplaner. Sikre generel og relevant videndeling i samarbejdet, herunder nye regler og ny lovgivning, samt konsekvenser heraf, som har relevans for færge drift til små øer
- Facilitere og drive etablering af praktisk færgesamarbejde, herunder samarbejde om lånefærge, rekruttering m.v. Etablere samarbejde om efterud dannelse, kompetenceudvikling, arbejdsmiljø samarbejde, BAT (Best Available Technology)
- Arbejdsmiljø samarbejde og videndeling
- Puljeansøgninger
- Facilitere fælles indkøb/indkøbsaftaler, hvor det giver mening (diesel, brandolie, redningsudstyr osv.).

Lovforslaget som skal ligge til grund for denne ordning kommer i høring efter nytår. Læs mere på indenrigsministeriets hjemmeside under nyheder fra november 2014 og i formandens leder i dette blad.

Bedre og billigere færgetransport til øerne

Regeringen har på folketingets opfordring nedsat en arbejdsgruppe, som skal udrede, hvordan det bedst sikres, at danske ø-kommuner og småøer opnår *bedre og billigere* transport til resten af Danmark for biler og personer.

Folketinget ønsker, at arbejdsgruppen analyserer, om det såkaldte landevejsprincip kan indføres, så befordring til og fra ikke-brofaste øer sker til priser, der svarer til udgiften ved kørsel over tilsvarende afstande på landevej. Læs mere i formandens leder i dette blad.

Arbejdsgruppen skal desuden forholde sig til, om fastboende på ikke-brofaste ø-kommuner kan opnå ligestilling med de 27 danske småøer, der siden 2001 har haft gratis personbefordring.

Arbejdsgruppen skal udarbejde over-

ARBEJDSGRUPPE OM FÆRGER

Økonomi- og Indenrigsministeriet har formandskabet for arbejdsgruppen, som skal afrapportere senest 1. marts 2015. Arbejdsgruppen får følgende sammensætning:

4 repræsentanter for KL, herunder repræsentanter for henholdsvis Bornholms Regionskommune, én for de øvrige selvstændige ø-kommuner og én for kommuner med små øer
1 repræsentant for Sammenslutningen af Danske Småøer – Dorthe Winther
1 repræsentant for Småøernes Færgeselskaber
1 repræsentant for Transportministeriet
1 repræsentant for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
1 repræsentant for Finansministeriet
1 repræsentant for Økonomi- og Indenrigsministeriet

slag over de forventede udgifter og se på mulige finansieringsmodeller og overveje implementeringsmodeller.

Repræsentantskabsmøde 2014

Erfaringsudveksling, projekter, ny LAG og et aktuelt spørgsmål om forsikringer.

Det årlige repræsentantskabsmøde er et forum for erfaringsudveksling for småøernes deltagere. Den traditionelle „Ø-runde“ fungerer sammen med „Formandens time“ som debatoplæg for aktuelle emner og åbner for at give idéer videre fra ø til ø.

Fredag aften blev to af Ø-sammenslutningens igangværende projekter præsenteret: Britta Leth fortalte om Ø-turismeambassadør projektet som er godt i gang og bl.a. har fokus på virksomheder på Tunø, Endelave, Mandø, Årø og Fejø. Claus Jensen fortalte om det nordiske projekt Next Stop – the small Islands med deltagere fra Sverige, Finland og Danmark.

Søren Noes, formand for LAG småøerne præsenterede den nye forening som netop er godkendt af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Alle øboere på småøerne som er fyldt 15 kan blive medlem.

Hans Stavnsager fra Center for frivilligt socialt arbejde deltog i mødet og lagde lørdag ud med en gennemgang af hvilke forsikringer man som beboerforening bør have, eksempelvis i forhold til frivilligt arbejde. Et evigt aktuelt spørgsmål, som der ikke var et simpelt svar på.

„Synlighed og samarbejde“ – øerne og organisationen

I år var temaet lørdag eftermiddag Ø-sammenslutningen og Beboerforeningerne: Synlighed og samarbejde. En gang imellem kan det være sundt og udviklende at se lidt indad på en organisation som vores. Stemmer forventningerne overens på alle niveauer? Er der noget vi bør gøre anderledes? Ved vi hvad vores egen rolle er?

Helt aktuelt oplever vi et vigende medlemstal i beboerforeningerne, som ikke udelukkende kan begrundes i et dalende befolkningstal. Dermed er der også et vigende medlemstal i Ø-sammenslutningen. Et servicetjek var derfor aktuelt og med udgangspunkt i ø-repræsentanten som bindeled mellem øernes beboerforeninger og Ø-sammenslutningens organisation blev der arbejdet i grupper og i plenum med – os selv!

Hans Stavnsager fra Center for frivilligt socialt arbejde gav god sparring med oplæg dels om motivationen, som

omdrejningspunktet i medlemsrekruttering til beboerforeningerne, dels om forventningerne mellem organisation og medlemsforeninger. Ø-repræsentanterne selv kom med bud på de tre vigtigste funktioner i rollen som Ø-repræsentant – noget der kan føles som givet, men som der alligevel var forskellige opfattelser af. Ø-sammenslutningens sekretariat udformer på baggrund af repræsentantskabsmødets debat snarest en form for „stillingsbeskrivelse“ for ø-repræsentanten, som kan være gavnlige eksempelvis når der skal vælges ø-repræsentant i den enkelte beboerforening.

RET og den blå landevej

Det såkaldte landevejsprincip for

færgerne, også kaldet „RET“ – Road Equivalent Tariff – var et hedt debatemne både lørdag i forbindelse med formandens halve time og ikke mindst i søndagens politikerdebat. Tre politikere og medlemmer af Folketingets udvalg for Småøer var mødt op til paneldebatten: formand Hans Christian Schmidt (V), Flemming Damgaard Larsen (V) og Henning Hyllested (EL). Ø-sammenslutningens langsigtede mål er – som det også fremgår af vedtægter og målsætningsprogram – at få gratis færgetransport til de 27 småøer. Vejen dertil går dog muligvis via RET: Politikerne lagde ikke skjul på at det er RET, der er på den politiske dagsorden lige nu.

LS

Ø-SEMINAR FOR SPISESTEDER

Onsdag 25. februar 2015, kl. 10.00-15.30 i Odense

Sammenslutningen af Danske Småøer inviterer til seminar for ejere, forpagtere og personale på restauranter, cafeer, havnegriller og andre ø-spisesteder.

Vi ser på spisestederne som virksomheder, og på hvordan driften og markedsføringen kan optimeres – til glæde for kunderne og for forretningsøkonomien. Dagens program indeholder:

- Oplæg af Niels Sønderby, reklamemand og indehaver af bureauet Manguster: „**Kan jeg hjælpe den næste**“ – om markedsføring, kunder og kommunikation. Niels kommer med en underholdende skideballe, giver tips, tricks og kærlige drillerier, der gør det sjovere at sælge mere. (www.manguster.dk)
- Inspirationsindlæg fra indehavere af spisesteder, der driver spisested med hjerte og kreativitet. Få også inspiration til brug af råvarer og ø-produkter.

I løbet af dagen kigger vi konstruktivt på ø-spisestedernes spisekort, menuer, produkter og sortiment. Kan vi inspirere hinanden ud fra tanken: Hvis jeg var din gæst?

Alt sammen for fortsat at have tilfredse gæster og styrke din virksomhed.

Sted: Mødecenter Odense, Buchwaldsgade 48, 5000 Odense C.

Pris: Deltagelse i seminaret koster 200 kr. pr person.

Tilmelding til Sammenslutningen af Danske Småøer, tlf.: 62 51 39 93 eller mail sekretariatet@danske-smaaoer.dk senest den 30. januar 2015.

Seminarieret er støttet med midler fra Ø-støtten og Småøernes Aktionsgruppe:

Repræsentantskabsmøde 2014

I starten af november mødtes repræsentanter fra 19 af vores 27 medlemsøer en weekend i Odense.

Repræsentantskabsmødet afholdes én gang årligt i efteråret, hvor repræsentanter fra vores øer samles i en weekend og diskuterer ø-emner. I år var hovedtemaet synlighed og samarbejde i organisationen. Det kan der læses om andetsteds i bladet.

Lørdag formiddag forløb traditionen tro med „Ø-runden“, hvor hver ø-repræsentant fortæller, hvad der er sket siden sidst. Her følger i stikordsform et kortfattet referat fra øernes beretninger.

Årets Ø-runde

Bjørnø – Henrik Kåg

Bjørnøs nye Beboerhus er en stor succes, mere end 20 udlejninger og til eget brug til møder, motion og småarrangementer. Bjørnø som Strandsafari har afholdt „Vild mad festival“ med besøg af 500 mennesker over en weekend. Kæmpe arbejde, 3 familier involveret hen over forår og sommer.

Højskolen på Bjørnø, småt og traditionelt, er startet med et hold i 2014. Højskolen handler om naturen. Der er kommet ny bestyrelse i færgeselskabet, hvis plan var at overgive færgen til kommunen, men kommunen afviste og det er stadig eget selskab.

Masser af turister og flere tiltag i år: Bjørnøgård, Beboerhuset, Lavvú-telt, kiosk Bjørnø Vingård, udlejning af hytter og skurvogne, teltplads, strandsafari, sommerhøjskole, ø-lejr.

Bjørnø har kun fritidslandbrug tilbage. Huse sælges/udlejes til fritidsbrug.

Endelave: – repræsenteret ved Bent Hindrup

Der har været gratis færge til Endelave september 2014. Det skønnes at det provenu tab, der er ved de manglende billetindtægter, så rigeligt dækkes ind

ved øget moms og skat af de øgede indtægter på øen på grund af den øgede omsætning. Det er tankevækkende at det på denne måde er en gratis omgang for Folketinget (Se tabel).

På alle områder et besøgstal som ingen havde forestillet sig, og det gav da også en del udfordringer:

Der var meget kort tid til forberedelse, ca. 14 dage: derfor manglede der varer og personale i turistvirksomhederne til at betjene det store antal besøgende. Sidst på måneden var batterierne flade.

En stor belastning for færgen og dens personale, især når de skulle afvise 40 til 50 personer, der ikke var plads til. Der er brug for et elektronisk system til personpladsreservation begge veje på færgen – en opgave for det nye færgesekretariat. Selv med 2 ekstra afgange om lørdagen var der gæster der blev agterudsejlet. Biler og cykler bør ikke være gratis. Det var også en stor gene for øboere, at alle bilpladser hurtigt var reserveret.

Forsøget har vist, at samlet set så vil en sæsonforlængelse med gratis statsfinansieret persontransport i april og september, være det mest betydningsfulde greb, for at alle kan få del i det ferieparadis, som vores øer er – og så kan det endda have en positiv virkning på statsbudgettet. Det kræver at der er tid til forberedelse samt et effektivt elektronisk reservationssystem.

Det kan tilføjes at færgens sejltid er sat op med ca. 7 minutter. Sparer ca. 600.000 om året i brændstof.

Aarø – repræsenteret ved Connie Hansen og Birgit Nielsen

Igen et år med mange turister: 70.000 passagerer frem til 31.10. Lystbåde havn: 4100 både, en fremgang på 800 både (25 %). 35 busser i forsamlingshuset med ca. 1800 gæster til god middag, guidet tur og kaffe. Betydet indtægt til forsamlingshuset, der sammen med fondsmidler har muliggjort nyt inventar i forsamlingshuset. Ø-bussen har kørt 77 ture med 2000 gæster.

Vingård er solgt til ungt par på øen fra næste år. „Aarø kuller“ afholdt for 3. gang i maj, Grundlovsfest og åben ø dag i juni, Pinselørdag jazz og country musik. Skotsk/irsk musik i juli.

Aarø-løb i september i år for 1. gang – 200 løbere til 5,10 og 15 km løb. Ålespisning i havnekiosken 12 gange med 480 gæster i sep.-nov. Billetter til 4 tor-skespisning i jan.-feb. er solgt. Julemarked for 5. gang denne november. Traditional Eisbein-spisning, hvorfra overskuddet går til forsamlingshuset og naturlegepladsen, bl.a. udskiftning af tag på madpakkehuset. Til foråret udskiftes alle legeredskaberne.

Arbejder på at få fibernet til Aarø, Syddansk Energi kræver at 85% af alle husstande er med – det vil vise sig i næste uge. Aarø holder „Vild mad festival“ næste år.

Forretningsorden i bestyrelsen under udarbejdelse. Godt samarbejde med kommunen. Aarø med i Haderslev erhvervsråds destinationsudviklingsprojekt „Lillebælt lokker“.

Agersø – repræsenteret ved Jytte Bjergvang

Hellig 3 kongers aften 5. januar, med Helligtrekongersløb, er en stor besøgsaften på Agersø: Derfor var mange pasagerer med på den sene færgaefgang, da færgens styresystem svigtede og færgen bragede ind i kajen, heldigvis kom ingen alvorligt til skade. Siden har både Omø og Agersøfærgen været ramt af uheld som i alt har betydet 55 dage med trekantsejlad. Det politiske udvalg, har fremlagt forslag til anskaffelse af en pasagerbåd til at afløse ved havari, sejle med turister – og indgå i fartplanen! Forslaget skal behandles i en arbejdsgruppe i vores Ø-udvalg.

Vores tanglaboratorium under projekt Maritimt Knudepunkt forventer at kunne dyrke økologisk tang. Kokken Anita Dietz underviste 19 „elever“ i „mad med tang“ på Agersø Kro.

Besøg fra Udvalget for Landdistrikter og Øer på Agersø og Omø med borgermøde.

I april fejrede vores købmand 2 års fødselsdag i købmandsbutikken. Grundlovsdagen åbnede vores kro Agersøs gamle skanse med åbningstale af borgmester, kanonsalut og Agersøs vistnok første Grundlovstale holdt af Flemming Damgaard Larsen (MF).

Årets Ø-lympiade afholdt med delta-

Tal fra Endelavefærgen	2013	2014	Vækst
Passager	5.022	13.501	8.479
Biler	1.380	2.323	943
Cykler	112	2.573	2.461
Mc	2	69	67
Autocamper/campingvogn	24 meter	1.424 meter	1.400 meter

gelse fra Sejerø, Avernakø, Aarø, Lyø og så os selv.

Skolen lukker! Kun 1 barn tilbage... Lukningen blev „fejret“ på behørig vis: officiel dag med borgmester, politikere og skolelederen samt gamle elever og lærere inviteret til at sige farvel til folkeskolen og (forhåbentlig) go´dag til Agersø Naturlejrskole. Arbejdsgruppe arbejder med forslag om brug af skolens bygninger.

Den årlige „åben Ø-dag“ blev ikke afholdt før sidst i juni md. Det virkede ikke som der var ret mange gæster, men hen over dagen viste det sig alligevel at ca. 80 havde været forbi kaffebordet på havnen og senere spist røgede fiskebidder ved Agersøhallen.

Nyt tiltag med ridning på islandske heste en uge i sommer var en succes. Lige efter DGI´s idrætslejr, som igen var helt udsolgt (210 overnattende camping-gæster). Havnefesten i juli afviklet i strålende sol med pålidelighedssejls og stor fest i Agersøhallen.

SEAS-NVE har tilbudt at udlægge fibernet, vi har opnået stor nok tilslutning.

Færre lystsejlere, færgen har sejlet færre biler og passagerer herover og købmanden har heller ikke haft helt så mange kunder, men heldigvis samme omsætning som sidste sommer.

Askø (og Lilleø) – repræsenteret ved Sally Møller Hansen og Anni Sørensen

Foreningens vedtægter ændret på generalforsamlingen: Alle med tilknytning (faste såvel som sommerhus/fritidsbeboere) kan være medlem og er som medlemmer valgbar til bestyrelsen – formand og kasserer skal dog være fast beboer. Ø-støttepuljen gav 70.000,- kr. til køkkenrenovering i den gamle skole. Projektet er færdigt.

Turistdag sidste lørdag i juni en succes, større frivillig deltagelse end tidligere og langt flere aktiviteter. Minibus til rundvisning over hele dagen var et nyt

indslag, der virkelig fik megen ros af de ældre og dårligt gående turister. Besøgstal ca. 300.

Godt salg i sommerhuse. Tilsagn til legeplads.

Vi havde i sommer en rigtig god udflugt til Femø samt Sct. hans fest og høstfest. Kommunalpolitikere besøg med rundvisning på øen, godt at få en debat, men skuffende at Lolland Kommune åbenbart ikke havde nogen ø-politik. Besøg fra SaDS og embedsmænd i Ø-støtten (MBBL).

Flere deltagere fra Askø i folketinget til SaDS-debat i marts, var rystede over det sløje indlæg den nye borgmester leverede. Ikke mindre rystet over det oplæg, der kom fra politikerne i august, men det gav dog det positive resultat, at vi fik oprettet en visionsgruppe og sagens alvor fik flere aktører på banen end tidligere.

En ordentlig færgetrafik er alfa og omega, hvis vi skal vedblive at være et helårssamfund, og hvis vi skal gøre os håb om ny bosætning og videreudvikling af ø-samfundet. Bl.a. en lempelse af planloven vedr. sommerhusbeboelse vil være velkommen.

Fibernet etableres, er næsten færdigt. 154 har tilsluttet sig (ud af 44 faste beboere). Oprettelse er gratis ved etablering. Samme pris som udbyderens øvrige steder.

Købmandsbutikken fungerer på andelsbasis, fået tilskud til nyt tag og solceller.

Avernakø – læst op af sekretariatet, indsendt af *Flemming Christensen*

Fremgang i befolkningen: Avernakø har fået 12 nye beboere i 2014, i alt 118. Købmanden afholdt „Avernakø festdag“ for første gang den 18. juli, med musik fra kl 12 middag til midnat og ca. 400 gæster. Færgen måtte efterlade folk i Faaborg, da der ikke var plads nok. Købmanden har lovet fest igen i 2015.

Den 2. oktober var akut-beredskabet fra Syddanmark på øen, ca. 50 personer fik rundvisning på øen samt frokost og fik talt beredskab på øerne. Vi har nu 3 hjertestartere på øen, og vores frivillige brandberedskab er blevet medlem af Frivillige brandmænd i Danmark.

En del huse til salg, men der er solgt to huse i år: et helårs og et sommer hus. Der ud over er der flyttet en familie med 2 børn til øen.

Der har været mange turister på øen i sommer, både sejler- og én dags turister til gavn for både købmand, gårdbutikker og cafeer.

Færgen har sejlet nogenlunde i sommer, men der er stadig en del problemer både med færgen, håndtering af gods og de mange turister.

Kommunen indkaldt midt på sommeren til møde om færgen, ny fart plan og besparelser med udgangspunkt i en brugerundersøgelse. Kommunen lade op til en besparelse på 700.000 kr. i 2017 og 2018, så der skulle ændres i fartplanen og skæres i antal af afgang. Øboerne mødte talstærkt op og kommunen fik noget at tænke over. Efterfølgende har beboerne på Avernakø lavet et godt og stort stykke arbejde: Vi har skrevet til kommunen om andre forslag til besparelser, samt haft møde med bormesteren, og nu er det blevet til en besparelse på 200.000 kr. i 2016, '17 og '18. Planerne for en ny fartplan er udsendt til forhandling i sommeren 2015 og ikke som kommunen havde lagt op til med opstart fra 1.1.2015. Vi håber stadig at kommunen vil være i stand til at finde pengene et andet sted, så der ikke bliver skåret i afgangene.

Birkholm – repræsenteret ved *Johannes Balslev og Jan Fabricius*

Alt vel. Selvom vi måtte sige farvel til en person, så har vi fået en ny tilflytter – det er 30 år siden vi har været flere end nu! Travlhed på havnen, reparation af bolværk og spuns. Vi har haft masser af turi-

Fortsættes på side 8

Fortsat fra side 7

ster og solgt mange årskort. Turisterne bliver lidt længere – og moderniserer toiletbygningen: materialet blev leveret af beboerforeningen.

Rygeovn og barkkedel etableres på havnen til turisterne for fondsmidler.

Vi har modtaget penge til modernisering af køkken i forsamlingshuset.

Opgaver på øen er sat i system: På beboerforeningen hjemmeside kan man skrive sig på div. opgaver så som rengøring af toiletter, opkrævning af havnepenge, tilsyn med sluser mm.

Vi har fået doneret en Hjertestarter – første kursus afholdt.

Birkholm-udvalget i Ærø Kommune har holdt møde. Lydhøre over for Birkholms ønsker. Dog bekymring for at fiberforbindelse skal dække 97% af Ærø, men at Birkholm bliver de sidste 3%. Ny færgeplan: Ingen faste tider – der sejles efter behov. En tur/retur om dagen i vinterhalvåret. Betyder at man kan bo på Birkholm og arbejde på Ærø.

Baagø – repræsenteret ved *Kisser Christensen*

Vi har i 2014 mistet én person, og fået tre tilflyttere.

Kanon sommer med mange turister. Kiosken har haft god sæson, alligevel søges der ny forpagter.

Mange lystsejlere, 1000 flere end ellers. Fyret åbnedes efter renovering i juni måned – der er ikke lys i det mere (ikke helt afgjort). Fyrpasser på øen. Bruges til udstillinger.

Naturskolen i den gamle skole undervejs. Bygningen er delvis revet ned – og første spadestik til nybygning sker den 10.11.

Vi står uden samlingssted, men alle 12 arrangementer er afholdt i år. Hestestalden – lille privat museum – har været godt besøgt. Gratis adgang, medbragt mad kan spises, øl/vand købes. Kirken fra 1861 var i dårlig stand. Der er søgt og bevilget 750.000 kr. fra provstiet. Nationalmuseet er involveret i renovering af den bevaringsværdige bygning, bl.a. et malet kassetteloft.

Vi har også en russisk-ortodoks kirke med gudstjeneste hver måned. Løgekuplen er i restordre...

Anneks i den gamle kro er lavet til kirke.

Færgeregnskabet i 2013 viste et overskud på 80.000 kr. De ekstra færgepenge i 2014 gik til en ny broklap og en sen ekstrafærge fra Assens op til helligdagene. 2014 var et godt år for Baagø.

Egholm – repræsenteret ved *Ove og Anne-Katrine Axelsen*

Vi er 45 fastboende. Der er 3 huse til salg. Ny familie er tilflyttet, 3-4 andre er interesserede.

Færgerne Egholm II er nu i ordinær drift! Begge færger sejler: Egholm II sejler fra kl. 8-15, Egholm I sejler fra 15-18. Egholm I var på værft i januar. Det betød ingen sejlads i et par dage i januar, da Egholm II ikke kan sejle i østenvind fordi skruerne er for små. Der er kommet nye skrueblade på – den sejler fint nu, men med mindre last: Måtte laste 57 tons – men må nu kun sejle med 39 tons.

Motorvej over Egholm: Transportudvalget har anbefalet en linieføring over Egholm! Det er en forlængelse af E39, Hirtshalsmotorvejen. Da transportudvalget var i Aalborg blev de inviteret på øtur på Egholm – det havde ingen interesse!

Vælgermødet var godt besøgt. Vi har afholdt Juletræstænding, Sct. Hansfest med 600 personer, for 3. gang „Egholmfestival“ og „Nordic race“, et ekstremløb over fjorden.

Vi håber at få fibernet, men det er pt. gået i stå.

Fejø – repræsenteret ved *Jørgen Møller og Kirsten Sydendal*

Vi har lanceret „Fejø App“. [App'en præsenteredes sideløbende]. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter bevilgede kr. 100.000 til udvikling af app'en. 4 embedsmænd besøgte Fejø, for ved selvsyn at besigtige de projekter de i øvrigt har bevilget penge til. Vi fik mange roser.

Turistbillet: besøg de tre øer i Smålandshavet til en samlet tilbudspris Færgerne er under pres. Lolland Kommune overvejer færre afgang. Som modsvar udfærdigede øboerne en visionsplan, som kan generere indtægter.

Vi har afholdt Turismens Dag, Pæreskuderne i Nyhavn, Jubilæum, Sommerkoncert i Fejø Kirke, Ekstrem løb med Askø, Æblets Dag, Fællesspisning, Weekendkursus om bæredygtig økonomi. Fejø Mølle indvielse af den sidste del „kværneværket“. Møllen er samtidig turistkontor.

Folkeskolen på fejø lukker 1. aug. 2015. Pt. pågår forhandlinger m. Lolland Kommune an. støtte til etablering af en friskole som satellitafdeling til Horslunde Realskole i den nuværende skolebygning. Undervisningsministeriet ansøges om dispensation (for reglen om

afstand maks. 1000 m fra hovedskolen). Samtidig pågår forhandlinger an. fortsat brug af skolebygningerne som kulturhus. Kommunen ønsker overdragelse af bygningen til en selvejende institution. Bosætning pågår på flere niveauer. Link til Boliga fra App'en. Oplysning om villaer, fritidshuse og grunde. Jobopslag på fastlandet, omvendt urbanisering. Bibliotek med IT undervisningscenter i samarbejde med det kommunale bibliotek.

Fur – repræsenteret ved *Dorte Christensen*.

Rigtig mange turister: over 225.000 i år. Mange busture med lokale guider. I juli måned er der busrundtur på øen, hvor man kan stige på og af – det koster 20 kr. at stige på. Rutebussen hviler i sig selv. Limfjordsbus mellem Fur og Mors.

Vi har to færger. Stigning i færgepriser er afværget, dog en lille stigning i turistbilletter (bruges til forbedring af betalingssystemet, bl.a. til mobil). Fint samarbejde med kommunen.

Ny lystbådehavn planlægges – skal være færdig 15. juli 2015!

Fur kraftvarmeværk leverer fjernvarme til Fur.

Ny friskole er startet op, da folkeskolen lukkede.

Udendørs motionsbane for ældre og „troldeurute“ for børn er etableret.

„FFF“ – Fur rundt for træsikke med musik og marked.

Fur Bryghus har holdt 10 års jubilæum.

Fur er med i „5 viser vej“, et udviklingsforum med langsigtede, gode idéer med fokus på beskæftigelse.

Der udgives en ny bog om Fur og Furs historie.

Der er ingen mobildækning på halvdelen af øen – vi samarbejder med kommunen om at få 97% dækning.

Hjarnø – repræsenteret ved *Søren Noes*

Der kommer flere beboere til og vi har et ungt par som skal i gang med at bygge hus på Hjarnø. Der er født 3 børn mere siden sidst og vi kunne i forbindelse med snakken om øernes fremtid stolt tale om fremgang på Hjarnø. Vi har nu 8 børn under 1. klasse alderen!

Afløserfærger (stor motorbåd) var i aktion i april måned medens M/F Hjarnø var i dok til det årlige eftersyn, og det er gået rigtig godt. „Lille Hjarnø“ fik sommerferiejob som cykel færge mellem Hjarnø og Alrø – godt at den kan bruges

udover at være vores afløserfærge.

Hjarnø har som de første deltaget i et projekt om borgebudgettering: skabe nærdemokrati og finde løsninger og projekter med en stærk lokal forankring. Vi valgte mellem 8 indkomne forslag, hvorledes vi ville bruge 60.000 kr. som Hedensted kommune havde stillet til rådighed. Valget (afstemningen) faldt på 1) Bedre internet og 2) Forskønnelse af skolehaven med tilhørende madpakkehus. Det lykkedes for internet-arbejdsgruppen at få en aftale i hus med TDC, som over de sidste 4 måneder har opdateret vores net, så vi kan levere mellem 6 mb til 50 mb via luftbåren forbindelse til Hjarnø, derefter i jorden på Hjarnø i det gamle kobberledninger, som var gode nok.

Vi deltog i den tidligere LAGs „ØSE-projekt“, som er afsluttet med fine resultater. Vi er nu i gang med at finde penge til at iværksætte nogle af alle de ideer som kom frem gennem gruppens 2 årige arbejde med Hjarnøs ressourcer.

På Hjarnø er der over de sidste 3 år fundet rigtig fine fund fra stenalderen. Oplæg i forsamlingshuset med de museumsfolk, som med hjælp fra lokale øboer og andre havde stået for året udgravninger.

Vi har desværre flere gange haft brug for lægehelikopter, og det har vist sig at fungere rigtig godt.

Vores nye lystbådehavn står færdig, og det er blevet rigtig godt, så kig forbi til sommer!

Lyø – repræsenteret Mogens Windeleff

Pt. er der ca. 76 fastboende på Lyø.

Cafe Lyø Gamle Skole og indflytnings-lejlighed blev indviet juni og er blevet godt modtaget. Vi skylder pt. 1 mio. kr. i kassekredit i projektet da LAG midler endnu ikke er udbetalt. Opfordring om at SaDS skaffer en pulje til mellemfinansiering.

Vi har dannet en købmandsforening med opbakning fra beboer, sommerhusegæster, sejlede og andre turister med interesse for Lyø. Vi har fået ny købmand pr. 1. oktober i år og butikken er under ombygning. Kortere åbningstider pt. i vinterhalvåret.

Havnen blev besøgt 2013 af 6500 både. I 2014 fik vi ny havnefoged, og vi er nu oppe på godt 6000, så også i år ser det godt ud.

Akutgruppen er uddannet, har i år haft 7 udkald hvoraf 4 har været 112 opkald og 3 helikopter evakuering. Vi har tre hjertestartere (Tryk fonden og præho-

spitalet i regionen) foruden en på færgen. Vi har ingen hjemmehjælper på øen, da hun nu er pensioneret.

Den nye færge har efter 2 år stadig problemer. Ved dokning får vi en afløser færge, der ikke kan have biler og gods med – det er ikke godt nok! Faaborg-Midtfyns Kommunes økonomiudvalg skal beslutte om færgen skal sejle den ene eller anden vej ved første afgang [betjener både Lyø og Avernakø]. Der er besparelse af antal afgang på vej.

Lejligheder, indrettet i den eksisterende boligmasse, er udlejet på helårs basis, og man er begyndt med at kunne sælge huse igen.

Vores system med Lyø guider fungerer fint med endagsture o.lign.

Nekselø – repræsenteret ved Jytte og Søren Heglund

Ny færge – dvs. den aflagte Agersø-færge sejler nu. Ombygning af færgelejer gik godt. Færgen var på værft i Søby og sejlede derpå en måned på Sejerø. Fin salon, dørene kaput. Når den sejler er den god!

Vinterplan nu: Kommunen ville have, at vi sejlede med motorbåd til 12 personer om vinteren. Efter protest indgik vi et forlig så der nu sejler stor færge om morgenen og den sidste tur om eftermiddagen. Bestillingstur kan sejles med den lille. Den store kan bestilles til aftenfærgen. Det er 806 kr. dyrere at sejle med den store. Sidste tur er bestillingstur og 3 ture om lørdagen er bestillingsture. Besparelser er varslet for 2015.

Kommunen vil bygge et hus på molen til ventesal/depot/kiosk. Grunden til huset er forberedt i havnebyggeriet.

Vi har haft flere sejlede turister: Vi mangler toilet/bad og vand på havnen! Vi har en kødkvægs-landmand.

Omø – repræsenteret ved Svend Erik Hansen og Ole Odsgaard

Efter 8 års venten fik Omø sit dige! Opførelsen blev påbegyndt 1. januar og afsluttet 1. juni og indviet 1. november med en 3 meter lang digekage.

Udvidelse af Omø lystbådehavn viste sig for dyrt! 4-5 mio. over det bevilligede. Derfor sat i bero. Det har været en rimelig god sæson, dog ikke i aug. Havnen har haft godt 4000 besøgende.

Omø har (stadig) skole med 6 elever. Fremtiden er dog usikker, da elevtilgangen er lille.

Omø har købmand hele året og tre spisesteder om sommeren. Omø kulturdage (3 dage) var en stor succes. Der har

været flere arrangementer i kirken. Færgen har haft 2 måneder med problematisk trekantssejllads til stor gene for pendlere og skolebørn – en afløserfærge er nødvendig!

Fibernet planlægges etableret i 2015: Vi er nu nok, der har givet tilsagn til slutning (60% af samtlige målere). Tangprojekt på havnen med tørreri, røgeri af tang, vacuum-pakning og salg af tang. Det er tang fra bifangst hos fiskerne (ikke dyrket tang) der forarbejdes. Kommunen trækker sig ud af projektet 1. januar 2015, herefter skal projektet funderes lokalt.

Oro – repræsenteret ved Kristian Krøger og Jens Bloch

Sommerhussagen fylder en del, også i forhold til ø-sammenslutningen og den i maj afholdte generalforsamling. Men vi fik hjælp alligevel, og trods ny minister er et forslag klar og vi håber på vedtagelse i folketinget. Der er dog problemer igen for de, der ejer deres sommerhuse, hvor kommunens embedsmænd ikke kan skelne mellem ø-regler og fastlandsregler. Gode tiltag skabt af beboerforeningens bestyrelse bl.a. med deltagelse i lokale begivenheder har haft positiv betydning for bosætningen: Der er kommet flere beboere og mange, der gerne vil flytte til. Der mangler i høj grad lejeboliger.

Færgen: Ansættelse af en overfartsleder belaster færgens økonomi. Meget stramme budgetter. Færgen var ikke på land i foråret og det varme sommervand har betydet megen begroning, som har sinket farten, kostet mere brændstof og givet forsinkelser.

ØSE-projektet betød opstart af virksomhed i gang: Forsamlingshuset er købt af øen for 25.000 kr. og ny forpagter er ansat.

Der har været forældreutilfredshed i skolen og truende splittelse, beboerforeningen prøvede straks at hjælpe.

Vi har haft en del indbrud.

Gode forhold til politikere i Holbæk. Vi har fået Sune, en ø-turisme-udvikler på halv tid.

Vores forhåbninger for næste år er fred på færgefronten, bedre samarbejde med politikerne i Holbæk og mere samarbejde med ø-sammenslutningens bestyrelse.

Sejerø – repræsenteret ved Lone Nielsen og Jytte Pedersen

God sommer med mange besøgende. Oplevelser hver dag i de 4 sommermåneder.

Fortsættes på side 10

Fortsat fra side 9

der: Hestevognstur, åben stald, fugleture guidede vandreture med ø-fortællinger. Der er afholdt ½marathon for første gang: stor tilslutning, færgen begrænser antallet. 204 løbere – gentages 4. juli 2015.

Fastelavn, sommerfest, Sejerø Festival, Åben Ø-dag, jul på plejehjemmet, juletræstænding, Påskemarked og julemarked er afholdt. Sejerø deltog i Kalundborgmessen.

Golfklubben venter på afgørelse om den er købt eller solgt. Husbådene udlejet over forventning.

Dialog med SEAA-NVE om fiber-net. Øens 4 vandværker overtages af Kalundborg forsyning i ét fælles vandværk. Sejerø er med i et demonstrationsprojekt under KL om affald og genbrug af ressourcer.

Efter lang periode med afløserlæge har vi pr. 1.11.2014 fået ny læge! Susanne La Cour fra Christiansø.

Den nye skolereform giver problemer for pendler-lærerne. Tale om at flytte færgetider, men det kan tidligt blive fra 2016.

Strynø – repræsenteret ved *Hanne Kodahl Nielsen og Jens Vaupel*

Mange besøgende på øen og flot besøg i havnen, på overnatnings- og spisesteder og hos de handlende – ikke mindst købmanden. Også flot besøg, da vi holdt Ø-sammenslutningens 40 års jubilæum i maj.

Efter nogle år med faldende børnetal, så ser det nu lysere ud. Lige nu er vi på vej til 15 børn i skolen, der går fra 0.-4. klasse og der er 12 børn i vuggestue og børnehave, yderligere 2 babyer.

Stor interesse for tilflytning i øjeblikket, også fra børnefamilier. Problem at finde egnede boliger til de interesserede. Købmandsforeningen fået tilsagn om 210.000 til tre nye køleskabe og til to varmepumper fra ø-støtten. Beboerforeningen har fået bevilget 116.000 til ø-cykler fra samme pulje. Skolen fra 1905 er færdigrenoveret. Strynø by er midt i en meget tiltrængt og længe ventet kloakering. Der laves et plantenedsivningsanlæg på en tilstødende mark.

Vores nye færge fra 2013 sejler stadig upåklageligt. Vi kæmper til stadighed for at få en aftenfærge – sidste til Strynø er stadig kl. 17.25.

I august havde vi for 4.gang „Strynø Løbeevent“ med godt 300 deltagere. Smakkecenteret har også fået støttemidler og denne gang til energirenovering. Det har betydet et jordvarmeanlæg og dermed gulvvarme i den store sal. Centeret kan nu bruges året rundt og forhåbentlig bringe flere mennesker til øen også i vinterhalvåret.

Venø – repræsenteret ved *Aase Askanius og Jan Bendix*

Venø har haft en forrygende sommer med masser af cykel- og bilturister. Beboertallet stiger: ca. 200 heraf ca. 35 børn i alderen 0 til 15 år. Venø har for tiden 5 helårs- og 3 fritidshuse til salg samt en ledig lejebolig.

Venøboen har gennem By, Bolig og Landdistrikter fået bevilliget 206.250 kr. til at fremme turismen gennem projektet *Venøturisme*. Venø Bussen har ansat en medarbejder til at styrke turistdelen i firmaet. Venøboen har på deltidsbasis tilknyttet den pågældende til projektkoordinering.

Venø deltager i *Ferie For Alle* i Herning i februar 2015 sammen med Struer Kommune.

Havnefest i pinsen og Åben Ø i august afholdt i fællesskab med øens mange foreninger.

I samarbejde med limfjordsområdet turistikforeninger gennemføres *Limfjordsfortællinger*, hvor Venø Kirke er tema. Sommeraftnernes solnedgangsmusik fylder kirken med udenøst gæster.

Ny dygtig forpagter i Venø Havnehus har skabt et hyggeligt miljø på havnen. Sejlerne er begyndt at vende tilbage (dobbel så mange som sidste år).

Der er etableret 4 pladser for autocampere på havnen.

Venø Efterskole har afholdt årligt nationalt surfstævne. Venø Efterskole har i 2014/15 fuld belægning (96 elever) med elever fra hele landet samt tre elever fra Grønland. Halbyggeriet ved skolen er ikke kommet i gang, da lodsejeren på 8. år har benyttet juridisk taktik til udsættelse af kommunens og skolens planer for området.

Natur- og Miljøklagenævnet afviste klage over afvisning af Venøtårnets planlagte placering. Struer Kommune støtter venøboerne i at skabe ramme for anden placering af Venøtårnet. Samarbejdet mellem Venø Færgesamt og Struer Kommune er som hidtil konstruktivt.

Bosat på ø uden læge har den konsekvens, at egen læge ikke orienteres, når der har været besøg hos vagtlægen eller en akut indlæggelse på sygehus.

Venø Musikforening fejrer i år sit 25 års jubilæum. Foreningen har mere end 45 medlemmer fra fastland og ø og afholder 5-7 koncerter med kammermusik, klassisk og jazz.

*

Bliv støttemedlem af Sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-Posten på din adresse. Det koster blot 150,- kr. om året. Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaer.dk, hvis det har interesse! Du kan også tilmelde dig nyhedsbrevet fra De Danske Småøer og se flere ø-nyheder på www.danske-smaaer.dk.

Øernes befolkning i år 2014

Samlet set så udgør vores 27 småøer et areal på 196 km², der bebos af 4.439 borgere (pr. 1. januar, 2014), hvilket giver en befolkningstæthed på knap 23 borgere pr. km². I år 2000 boede der 5.386 borgere, så der er tale om en befolkningstilbagegang i perioden på godt 16%. Der har dog i perioden været enkelte år, hvor der samlet set var en fremgang i forhold til befolkningstallet i år 2000. Men hvis man ser på de enkelte øers befolkningsudvikling, så er det dog „kun“ 13 af dem, der mere eller mindre, har været i en konstant nedadgående befolkningskurve. Resten af øerne har, med små udsving enkelte år, ligget nogenlunde stabilt. Den sydfynske ø, Hjortø, har færrest beboere, nemlig 8, mens Orø i Holbæk Fjord har flest, 843 beboere.

Et højt aldersgennemsnit i ø-samfundene

Der findes 19 selvstændige ø-sogne (et af sognene udgør de tre øer, Drejø, Skarø og Hjortø), derfor har vi adgang til data om alders- og kønssammensætning på disse øer. Ud fra disse data er det tydeligt, at aldersgennemsnittet på de små øer i gennemsnit er markant højere end på landsplan. F.eks. udgør aldersgruppen 60+ på disse øer, samlet set 48,2% af befolkningen, mens samme gruppe på landsplan udgør 23,4% af befolkningen. Når man ser på de enkelte ø-sogne, så er det især fjern-øer uden skole, der trækker aldersgennemsnittet op. Der er enkelte øer med mange børn. Det er ligeledes markant, at aldersgruppen 20-29 år på de

små øer kun udgør en tredjedel af, hvad samme gruppe udgør af Danmarks samlede befolkning.

Hvad angår andelen af mænd og kvinder, så er tendensen den samme på de små øer, som i landdistrikter generelt: At der er flere mænd end kvinder. I de 19 ø-sogne er der 3,6% flere mandlige borgere end kvindelige.

Kilde: Danmarks Statistik

cj

Beboere på 27 danske småøer 2000-2014

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Agersø	247	255	251	253	255	238	245	231	233	221	207	203	191	181	169
Anholt	164	171	166	157	165	161	167	164	164	167	171	154	151	169	154
Askø (inkl. Lilleø)	73	69	72	71	70	69	67	61	53	52	48	42	43	44	44
Avernakø	115	117	123	121	119	113	110	110	111	111	110	104	106	114	108
Baagø	32	30	35	35	39	36	34	32	36	37	35	34	33	27	25
Barsø	26	22	24	25	25	25	26	26	23	24	22	22	22	22	22
Birkholm	9	9	9	8	8	7	10	8	10	10	10	10	11	11	10
Bjørnø	40	38	39	33	35	43	39	36	36	32	37	37	33	32	34
Drejø	81	78	69	72	76	74	69	62	71	69	66	65	66	64	63
Egholm	50	52	53	52	59	50	48	53	55	52	54	49	48	48	46
Endelave	163	166	173	177	172	171	177	174	174	168	187	185	177	176	166
Fejø (inkl. Skalø)	617	601	589	622	637	620	617	567	566	585	549	526	489	464	455
Femø	182	172	164	156	149	154	144	144	150	147	146	145	131	123	121
Fur	949	949	945	939	914	904	912	900	872	865	856	855	842	826	809
Hjarnø	110	121	114	119	111	108	103	105	106	107	98	98	104	104	106
Hjortø	17	14	14	14	14	13	13	12	12	13	8	8	8	8	8
Lyø	132	141	148	146	150	138	130	120	116	109	106	98	100	101	98
Mandø	69	64	62	60	59	59	56	52	46	44	46	44	41	41	40
Nekselø	22	22	26	24	25	24	26	22	21	21	20	20	19	18	19
Omø	159	171	177	193	194	190	187	188	177	169	171	167	162	154	157
Orø	1007	1012	989	977	950	948	937	893	890	906	881	867	831	846	843
Sejersø	392	377	375	387	372	406	403	407	397	373	370	366	358	348	359
Skarø	27	32	35	39	31	37	36	36	40	39	35	36	32	33	29
Strynø	208	199	203	216	193	206	218	214	216	206	215	216	221	202	196
Tunø	92	94	97	108	112	112	115	111	119	118	118	117	112	109	113
Venø	188	206	198	206	212	211	211	199	201	199	197	185	183	190	185
Aarø	215	208	200	204	196	183	180	171	167	176	164	163	161	157	160
I alt	5386	5390	5350	5414	5342	5300	5280	5098	5062	5020	4927	4816	4675	4612	4539

Nu kan man igen sove trygt på Omø!

Så skete det endelig. På 8-års dagen for stormfloden i 2006 blev Omøs nye dige indviet, den 1. november 2014, i et fantastisk godt og stille vejr med flot sol.

Efter stormfloden i 2006, hvor godt 30 huse blev oversvømmet, blev der valgt en gruppe til at undersøge mulighederne for at sikre området mod fremtidige oversvømmelser. Vi fik kommunen til at rejse en kystsikrings sag, og samtidig gik vi i gang med at finde finansiering til et sådant projekt, men ingen af de steder, vi søgte, var interesserede i at sætte penge i kystsikring.

Med stor hjælp fra Henrik Brodersen (DF) vedtog Folketinget at bevillige 12 mil. kr. til digebyggeri på småøerne. Her var vi så heldige at få 5 mil. kr. til digebyggeri på Omø. Det viste sig så senere, at beløbet var skattepligtigt, og så var vi ligesom sendt tilbage til start. Det lykkedes dog at få Slagelse Kommune til at overtage projektet og bevillingen, da de jo ikke skal betale skat.

I december 2013 var stormen Bodil lige ved at skabe ravage – vandet var blot 10 cm fra at løbe ind i husene igen, så der måtte gang i pumperne. Men efterhånden var alt om digerne faldet på plads, og da beredskabet kørte deres pumper af færgen i Stignæs, holdt entreprenørmaskinerne klar til at tage med færgen til Omø

– denne gang slap vi med skrækken.

Diget var færdigbygget først på sommeren. Der er ikke tale om et samlet dige, da terrænet er meget forskelligt. På Omø havn er der således tre forskellige diger – et stenkastningsbeskyttet jorddige, en højvandsmur af azorbetræ syd om havneområdet og et jorddige langs campingpladsen, mens en vinylspunsvæg afslutter diget frem mod Skovbanken. På østsiden

af øen er der lavet et sanddige. På havnen er ligeledes etableret Slagelse Kommunes største asfalterede vejbumpe på 1 meter.

Med indvielsen den 1. november blev et længere projekt endeligt afsluttet. Det blev en rigtig god dag for Omø, og vi kan nu forhåbentlig leve trygt bag vores diger.

*Svend Erik Hansen
Medlem af digegruppen Omø*

Ø-støtte midler – anden runde i 2015

To gange om året uddeler Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter støtte til projekter, der bidrager til at fastholde den fastboende befolkning på de 27 danske småøer. Der lægges i tildeling af „Ø-støtten“ særligt vægt på projekter der skaber og bevarer arbejdspladser på øerne.

Ansøgningsfrist til anden første runde i 2014 var den 15. august 2014. Næste ansøgningsfrist er ikke meldt ud endnu, men forventes at blive i marts 2015. Læs mere på ministeriets hjemmeside livogland.dk – søg på Østøtte

De projekter på småøerne, der modtog tilsagn om Ø-støtte i anden runde af 2014 var følgende:

Ansøger	Projektitel	Bevilling
Askø Strandvig Grundejerforening	Askø Strandvig Aktivitets- og Samværsområde	243.000,-
Endelave Seaweed Aps	Udvikling af produkter baseret på tørret tang	158.500,- (lån)
Café Dybvig ved Fejø Havnelaug	Genstart af CAFÉ DYBVG indkøb af inventar	83.372,-
Strynø Beboerforening	Ø-cykler til Strynø	116.500,-
Strynø Købmandsforening	Bæredygtig Købmandsbutik på Strynø	210.875,-
Ø-liv Hjarnø	Øliv Hjarnø, et ØSE projekt	340.500,- (lån)
Omø Brugsforening	Øget tilgængelighed og synlighed	30.000,-
Tunø Købmandsgård	Bevar Tunø Købmandsgård	145.000,-
Foreningen Marebjerg (Sejersø)	Marebjerg (kulturhus og værksted)	160.000,-
Agersø Købmand ApS	Udskiftning af gamle køleskabe og kødkøler i Agersø Købmandsbutik	202.840,-
Kristian Wiese (Tunø Røgeri)	Udvikling af produkter – tiltrækning af talenter	148.000,- (lån)
I alt		1.838.587

LAG Småøerne sætter punktum i strategi

LAG Småøernes udviklingsstrategi for programperioden 2014-2015 har især fokus på erhvervsudvikling, bosætningsarbejde og samarbejde.

I skrivende stund har udviklingsstrategien været i høring blandt de 227 medlemmer af LAG Småøerne, og nu mangler blot kommuner og regioners godkendelse før den bliver sendt til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

LAG Småøerne som strategisk samarbejdspartner

Sammenfattende er visionen, at LAG Småøerne i programperioden virker og vurderes som en vigtig strategisk samarbejdspartner i udviklingen af vores små ø-samfund. At bidrage til at styrke det lokale engagement og iværksætter, der i forvejen kendetegner øerne. Målet er, at vi i år 2020 ved programperiodens ophør aktivt har været medvirkende til at bringe udviklingen af ø-erhverv, såvel eksisterende som nye, op på et højere, samarbejdende og mere fokuseret niveau. På samme måde er visionen, at øerne, med vores aktive støtte, har styrket det samarbejdende udviklingsarbejde ved programperiodens ophør samt taget initiativer, der reelt har styrket bosætningen, såvel kvantitativt som kvalitativt.

Strategien består af tre hovedindsatsområder med tilhørende del-temaer:

1. Erhvervs- og turismeudvikling

- **Samarbejde om erhvervs- og turismeudvikling**
At virksomheder, foreninger og netværk samarbejder om at udnytte potentialerne for en bedre forretning, vækst og jobskabelse, herunder:
 - salg, kampagner, markedsføring og produkt- og kvalitetsudvikling
 - rådgivning, kompetenceudvikling og mentorordninger
 - projekter baseret på socialt entreprenørskab
- **Erhvervsprojekter der baseres på havet som ressource eller ramme for aktivitet**
At støtte og udvikle erhverv indenfor oplevelsesøkonomi, produktion og forædling af marine råvarer og forskning med havet som ramme. Inden for dette punkt vægtes især projekter, der inkluderer et stærkt samarbejde med andre aktører.
- **Udvikling af havnefaciliteter**
At støtte mindre projekter, der opgraderer havnens faciliteter til gavn for borgere, erhverv og turister.
- **Investeringstilskud**
At støtte investeringer i virksomheder for at skabe og fastholde jobs samt skabe en bedre forretning.

2. Bosætningsindsatser

- **Etablering af distancearbejdspladser**
At støtte projekter med et stærkt fokus på skabelse af distancearbejdspladser. Offentlige eller private virksomheder skal søges som partnere i den proces.
- **Kampagner og nye boformer**
At støtte projekter, der markedsfører mulighederne for at bo og arbejde på de små øer.

3. Samarbejdende udviklingsarbejde

- **Lokale udviklingsstrategier**
At støtte de små øer i at få lagt udviklingsstrategier og handlingsplaner med en stærk lokal forankring.
- **Projekter med særlig stærk lokal forankring**
At støtte projekter, hvori der indgår flere små indsatser, som er til gavn for borgere på de små øer. Det kan eks. være landsbyfornyelse.

LAG Småøerne får også penge fra fiskeriprogram

Med en ny aftale mellem Folketingets partier er LAG Småøerne også stillet i udsigt at kunne være lokal aktionsgruppe under det danske fiskeriudviklingsprogram. Småøerne er i den nye ordning i selskab med en række andre kystområder. Puljen i fiskeriudviklingsprogrammet er på 16 mio. kr. pr. år, som kan bruges i 16 kystkommuner og på småøerne. For at kunne blive aktionsgruppe under dette program skal der skrives et tillæg til strategien, hvor der redegøres for hvor og hvordan programmet kan hjælpe til at udvikle ø-samfundene.

Læs strategien i sin helhed på www.lag-smaaoerne.dk

Claus Jensen

Sidste nyt fra LAG Småøerne

LAG Småøerne har nu oven i godkendelse som lokal aktionsgruppe for de 27 småøer fået besked om den økonomiske ramme for år 2015. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har givet tilsagn om i alt 3.773.140 kr. for år 2015. Heraf er de 3.018.512 kr. til indstilling af projekter til tilskud. Det er en flot ramme de små øer er tildelt.

cj

Meld dig ind i LAG Småøerne!

Alle fastboende på de 27 småøer over 15 år kan blive medlem. Medlemskabet er gratis. Tilmeld dig ved at sende dit navn, adresse, fødselsdag og email-adresse til info@lag-smaaoerne.dk

Følg med på www.lag-smaaoerne.dk – Her meddeles det, når der åbnes for ansøgninger til LAG-midler på småøerne.

Ø-støtte til landmænd på småøerne ændres

Fra 1. januar 2015 omlægges den støtte landmænd på småøerne indtil nu har fået som et femårigt tilsagn under forudsætning af bl.a. at være bosat på den pågældende ø. Herefter lægges støtten over i enkelbetalingssystemet og bliver fremover et-årigt betinget.

Desuden udvides kredsen af øer omfattet af støtten fra de hidtil 31 (de 27 småøer samt Fanø, Læsø, Ærø og Samsø) til nu 57 øer, bl.a. med Bornholm og en hel række små ubeboede øer. Arealet udvides hermed fra tidligere ca. 22.000 hektar til ca. 45.000 hektar. Det forventes at støtterammen øges proportionalt hermed.

Ordningen finansieres ikke længere gennem landdistriktsmidlerne, men fra den direkte støtte til landbruget. Omlægningen betyder, at der ikke længere stilles krav til bopælspligten! Sammenslutningen af Danske Småøer har gennem hele høringsprocessen og efterfølgende i to breve til Fødevarerminister Dan Jørgensen påpeget vigtigheden af at bopælspligten opretholdes: Den er vigtigt i forhold til at fremme bosættelse på øerne. I den nye forordning er der udelukkende fokuseret på et formål om at fremme bæredygtig udvikling af landbruget i områder med naturbetingede

begrænsninger, som der står i regelteksten. Men man har forringet vilkårene for at fastholde erhverv og befolkning på småøerne og vi frygter, at forordningen fremmer opkøb af jord på småøerne af personer bosat på fastlandet.

Dette er et eksempel på hvordan man – sikkert utilsigtet – overser betydningen og konsekvensen for de små øsamfund ved indførelse af og omlægning til nye regler.

Sammenslutningen af Danske Småøer går videre med sagen.

LS

Transition Island Experience Week på Fejø 10.-17. maj 2015

Fejø Permakultur & Omstillingsinitiativ afholder en uge, der handler om omstilling, bæredygtighed og resiliens med masser af workshops der inspirerer til såvel de helt små baghaveprojekter som til store globale handlinger. Udgangspunktet er de særlige forudsætninger, som findes på en ø.

Deltagerne kan vælge mellem et væld af **hands-on-workshops**, information og inspiration fra omstillingshjerter fra hele verden, eftertænksomme bålsamtaler og inspirerende **samvær** med ligesindede ... for eksempel:

- Strategi og projektudvikling omkring produktion af lokale fødevarer
- Bæredygtig bygningsstandsættelse
- Forårsmadlavning med tang og urter
- Opfind en virksomhedsplan for en socialøkonomisk virksomhed
- Bæredygtige organisationsformer og økonomi
- Byg en jordkælder
- Den indre omstilling
- Hugelbeds og nøglehulsbede

Følg med på hjemmesiden fejjoomstilling.dk

Pengenes Magi – kursus om bæredygtig økonomi

Fejø Permakultur og Omstillingsinitiativ har netop i weekenden 14.-15. november 2014 været værter for et kursus, der omhandlede penges og økonomiens betydning som rammesættende faktor for udviklingen i et samfund, det være sig på en ø eller i den globale helhed.

Vi var over 40 personer, deltagere, arrangører, hjælpere og oplægsholdere, der tilbragte spændende timer sammen. Een af deltagerne skriver efterfølgende: „Intenst program med mange spændende

oplægsholdere, der satte gang i nye tanker og mere bevidsthed om emnet“.

En anden skriver: „Jeg synes det var en dejlig weekend, hvor vi gik rigtig meget i takt – på den gode måde. I oplæggene, cirkeldansene og sangene, i stilheden og i det praktiske arbejde. En weekend hvor der blev delt at det unikke hver især indeholder og bidrager med til moder jord. Hvor der blev skabt kontakter og forbundethed. Der blev delt inspiration og viden på det personlige, praktiske og teoretiske plan. Jeg fornemmer at hver især gik hjem, med en følelse af forbundethed og

en styrke i egen unikhed på samme tid.“

Kurset er en del af Gaia Educations curriculum, der inddeler et bæredygtigt fællesskab i fire dimensioner: Økonomi, Økologi, Kultur og Værdier.

I arrangørgruppen takker vi for hjælp og støtte fra mange sider. Alt er foregået i en altruistisk økonomi, hvor ingen har fået betaling i kroner og ører for deres indsats.

Anne Moloney

27 småøer med store oplevelser

Arbejdet med fortsat at styrke samarbejde og fælles markedsføringstiltag på småøerne er sprængfyldt med udfordringer og spændende opgaver. Der er mange faktorer, der har indflydelse på resultaterne, men den gode vilje hos rigtig mange virksomheder på småøerne til at ville mere gør arbejdet som ø-turismeambassadør interessant og giver god energi.

Mandø – mere markedsføring

På Mandø var der på første møde med turistvirksomhederne stor enighed om en fælles folder med præsentation af alle oplevelser på øen. Den blev lavet med titlen, „Kys havet på munden“ og er nu ude og arbejde for at tiltrække flere gæster til Mandø. Vi er nu så langt, at vi skal holde et møde igen med turistvirksomhederne, hvor vi skal drøfte, hvordan vi bruger folderen endnu mere til at skaffe gæster til Mandø. På dette møde skal vi drøfte, om turistvirksomhederne selv vil arrangere en produktkendskabsstur i 2015 for frontpersonale fra turistvirksomheder på fastlandet.

Endelave – 13.500 gæster

Horsens Kommune besluttede, at der i september måned skulle være gratis sejlads til Endelave. I samarbejde med turistvirksomhederne kunne der i september tilbydes over 50 arrangementer på øen, og gæsterne kvitterede i hobetal. Der var i september 13.500 sejlende med færgen, altså 8500 mere end normalt. Dette tiltag har vist, at gratis sejlads kan forlænge sæsonen, når der gøres noget særligt, så jeg håber, at Horsens Kommunes initiativ giver inspiration.

En invitation til busselskaber samt formænd for foreninger og menighedsråd om at deltage på en præsentationstur på Endelave gav 25 tilmeldte. Der var stor begejstring for oplevelserne, og bestillinger er begyndt at tikke ind.

Fejø – 10.000 gange

For Fejø blev der trykt en præsentationsfolder, som blev pakket i de poser med frisk frugt, der blev solgt fra Pæreskuden i Nyhavn i begyndelsen af september måned. Jeg håber, at nogle af de handlende har fået inspiration til at besøge Fejø – Æblets Ø, når de både har fået information om øens oplevelser og fået smagen af Fejøs friske frugt. Næste projekt bliver et tiltag overfor grupper og busselskaber.

Tunø – en dejlig plet på landkortet

På Tunø har der også været arrangeret en præsentationstur, og en pensioneret journalist deltog som foreningsformand. Han var meget fascineret af livet på øen og lavede efterfølgende en artikel om øen med bl.a. disse ord: „En dejlig plet på landkortet“. Et arbejde på at få flere til at tage et ophold på Tunø igangsættes i samarbejde med eksterne partnere.

Aarø – en fin sæson med fremgang

På Aarø har der været rigtig mange turister i sæsonen 2014. Der blev i foråret fremstillet et kort – go card – med oplevelserne på Aarø, og dette kort blev distribueret til overnatningsstederne på fastlandet.

Sejerø – en indsats skal gøres

En folder om Sejerø er stadig undervejs, og her skal der i den nærmeste fremtid bruges ressourcer på turismetiltag for øen, så øen forhåbentlig kan få endnu flere gæster til 2015.

Ø-turismeambassadørens rolle

Som ø-turismeambassadør bidrager jeg gerne med min viden og ideer. Jeg skal her i november holde møde med Venøs nye turismemedarbejder, så vi sammen kan se på, hvilke tiltag Venø kan igangsætte, og hvordan de kan bruge de erfaringer, som jeg har fra arbejdet med småøerne. Orø har også fået ansat en ø-konsulent, og vi vil også udveksle erfaringer fra arbejdet, så vi kan inspirere hinanden.

Turisme-seminar:

Virksomhedsudvikling og værtskab

En af indsatsene i projektet: „27 småøer med store oplevelser“ er virksomhedsudvikling. På et turisme-seminar i oktober gav Margrete Bak fra Karlbak god inspiration til, hvordan virksomhederne kan og skal udvikle sig, og det vigtige i at have mål for sin virksomhed. Hun pointerede også, at virksomhedsejerne med alle

beslutninger kan skabe udvikling, og det er vigtigt, at de er opmærksomme på at skabe en levende virksomhed, som tilpasser sig omverdenen. Deltagerne fik til opgave at lave en udviklingspil for deres virksomhed. Her skulle de opsætte mål for virksomheden samt hvilke delmål, de skal omkring, for at nå det endelige mål. Til sidst udfyldte virksomhedsejeren en kontrakt med det, de vil arbejde videre med og nå inden næste turisme-seminar 18. marts 2015.

Inspiration – til et bedre værtskab

Maria Wehlitz gav på turisme-seminar en introduktion til kernefortællingen og betydningen af udtrykket er den samme – den røde tråd – i de forskellige former for kommunikation, som virksomheden anvender. En folder: „Inspiration – til et bedre værtskab“ var udarbejdet hertil.

Virksomheds- og kvalitetsudvikling

Der er nu udpeget otte virksomheder, der skal gennemgå et særligt forløb vedr. virksomhedsudvikling. De skal med inspiration fra og i dialog med Morten Priesholm og undertegnede arbejde videre med udvikling af deres virksomhed, herunder en handlingsplan. Endvidere gennemføres der en proces for udvikling af basiskvalitet med det formål at give turistene en bedre totaloplevelse. Dette emne vil vi arbejde videre med på næste turisme-seminar den 18. marts.

Få viden om tiltag og udvikling

Primo 2015 kan du på hjemmesiden læse mere om de forskellige tiltag i projektet: „27 småøer med store oplevelser“. Du kan se, hvordan du skal gå i gang med de forskellige tiltag, hvis du og virksomhederne på din ø selv ønsker at igangsætte nye tiltag.

Britta Leth

Ø-turismeambassadør

Sammenslutningen af Danske Småøer

Sammenslutningen

af Danske Småøer

Workshop om jobskabelse på Hven

Svenske, finske og danske øboere mødtes på Hven til workshop om jobskabelse

At den svenske ø, Hven med 360 beboere, er noget anderledes end mange af de danske småøer, ser man straks, når man kommer i land. Nær færgehavnen står 2.000 gule udlejningscykler og venter på at blive lejet ud til de godt 350.000 turister, der årligt besøger øen midt i Øresund. Når en returbillet til en bil på færgeren samtidig koster 1.400 svenske kroner, så er det nok en af forklaringerne på, at alle cykler i højsæsonen er lejet ud først på formiddagen.

Danske, svenske og finske øboere til debat om jobskabelse

I løbet af tre dage i oktober fik Hven besøg af øboere fra Danmark, Finland og Sverige, der var samlet for at diskutere jobskabelse på de små øer. Der var ikke meget plads til at lege turist, selvom tilbuddene er mange. Indlogeret på hotel og conferencecenter Backafallsbyn, der også huser „Spirit of Hven“, øens whiskydestilleri, diskuteredes udfordringer og muligheder i forhold til at skabe jobs på de små øer.

Tang og fisk

Helene Gerup fra Omø fortalte om et dansk eksempel på jobskabelse fra Omø

og Agersø, hvor der både dyrkes tang og landes „vild“ tang. Sidstnævnte kan kun gøres som bifangst, da man ikke må fiske målrettet efter tang. Tangen tørres og pakkes og afsættes bl.a. til restauranter. Håbet er at man med udvikling af tangprodukter ikke bare kan skabe nogle spændende ny produkter, men også at det kan medvirke til at styrke det trængte fiskerierhverv på de to øer.

Et andet tiltag, der er i støbeskeen, er salg og distribution af fisk lokalt. I dag, sendes fisken den lange vej til Hvide Sande i Vestjylland til salg på auktion, for derefter at blive sendt hele vejen tilbage igen eksempelvis til fiskehandleren på Roskilde torv. På Omø indrettes faciliteter, så fisken kan flås og renses for at blive solgt lokalt. Et projekt støttet af Landudvikling Slagelse.

Fuld service for lystsejlere i den finske skærgård

Anders Fagerlund fra den finske ø, Nagu, har en drøm og et mål. Han drømmer om at Nagu inden for tre år vil have 10% flere beboere, så øen bliver hjem for 150 aktive borgere og skatteydere. Selv er han godt i gang med sit bidrag til den udvikling. I år 2013 etablerede han Nagu Marina Ab, der tilbyder vinteropbevaring

og reparation af fritidsbåde. Næste skridt er at etablere „full service“ for de mange lystsejlere i den finske skærgård. Idéen er at tilbyde alt lige fra vinteropbevaring og klargøring til at rykke ud, når der brug for reparation til havs. Lystsejlerne har ofte få ugers ferie til rådighed, og de skal udnyttes til sejlads og afslapning. Derfor er forretningsidéen, at man kan betale sig fra meget af det praktiske ved at være sejler og i stedet nyde ferien med familien. Nagu Marina beskæftiger i dag 6 øboere, og forventningen er, at man inden for få år vil beskæftige op til 10-12 personer. Arbejdspladser er der brug for, hvis flere skal fristes af ø-livet, og netop bådebyggeri og service for lystsejlere er et erhverv, der bør være naturligt på en ø.

Callcentre i den stockholmske skærgård

Pia Södergren fra den svenske ø, Harö, har været med fra starten, da der i år 1999 blev etableret callcentre for Stockholm Politi på øerne i den stockholmske skærgård. Når man i Stockholm ringer til, hvad der svarer til 114 i Danmark, så bliver telefonen passet fra øerne. Initiativet blev i sin tid taget, da en række offentlige jobs blev nedlagt på øerne, og især kvindelige øboeres beskæftigelse blev truet. I dag arbejder ti øboere

på Sandhamn, en ø med godt 100 beboere, for Stockholms Politi. Men politiet var ikke først på pletten, allerede i 1992 etablerede Taxi Stockholm sin telefoncentral i skærgården, og tidligere har et forsikringselskab haft sin kundesupport på øerne. Så da politiet etablerede sig, var der allerede arbejdet med kompetenceudvikling af arbejdsstyrken indenfor den type virksomhed.

Hven – en driftig ø

Tilbud til turister er der masser af på den lille ø, Hven. Spisesteder, caféer, museum og 500 sengepladser. Vandrehjemmets 54 sengepladser er allerede udsolgt for sommeren 2015. Men Hven er ikke kun turisme. Udover at være kendt som hjemsted for Tycho Brahe i det 16. århundrede, så er Hven senest blevet kendt for god whisky.

Whisky-eventyret startede som en måde at udvide sæsonen på. Henrik og Anja, der har rødder på Hven, overtog hotel og conferencecenteret Backafallsbyn, men ønskede at fastholde arbejdskraften hele året og ville derfor at knytte supplerende virksomhed til den ellers meget sæsonbetonede aktivitet.

Det blev whisky, og siden vodka, gin og akvavit, og det i en så stor stil, at det sælges i store dele af verden. Hele processen foregår på Hven, og der er tænkt på hver en detalje i forhold til miljømæssig bæredygtighed. Selv glasset til flaskerne er økologisk certificeret. Henrik har en baggrund som kemiker, og laboratoriet

på destilleriet bruges af whiskyproducenter fra hele verden til kvalitetskontrol af produkter. „Spirit of Hven“, som whiskyvirksomheden hedder, er i mere end én forstand dækkende: Der er 30 ansatte på øen, og parret bag de gyldne dråber fastholder, at det skal være en ø-virksomhed. Selvom det sikkert logistisk måske ville klogere at vækste på fastlandet, så skal det være en Hven-virksomhed.

En anden stor arbejdsplads er skolehjemmet for storbybørn, der er kommet lidt skævt af sted. Her arbejder godt 20 personer, inkl. det løse. Men mere bemærkelsesværdigt er det nok, at ifl. en analyse Hven Byvalg (en slags beboerforening) har foretaget af kompetencer og erhvervsstrukturer på øen, så er der 70 aktive virksomheder, hvoraf de 11 drives af øboere under 30 år. De små virksomheder er en vigtig del af fundamentet i den lokale økonomi.

Idéer og finansiering

Der er jo ikke noget nyt i, at øboere er præget af en stærk iværksætterkultur. Men i Danmark hører vi ofte, at det i landdistrikterne er svært at låne penge til at virkeliggøre sine drømme om etablere sig med egen virksomhed eller udvide en eksisterende. Fornemmelsen er, at postnummeret virker afskrækkende på de banker, som præsenteres for en god idé. Men måske har de fundet løsningen på det i Sverige?

Ulla Herlitz fra Styrös repræsenterede bl.a. organisationen „Hela Sverige ska

leva“ – en slags landsdækkende landdistriktsorganisation, der sammen med Coompanion og de „alternative“ banker Ekobanken og JAK banken har grundlagt *Mikrofondene for social økonomi og lokal udvikling*. Fonden fungerer som paraply for regionale fonde. Disse fonde kan gå ind og stille lånegarantier, når et projekt stiller i banken for at søge lån, ligesom det også er hensigten, at de skal kunne tilbyde mellemfinansiering, når et projekt eks. har et tilsagn om EU-støtte, som først kan udbetales, når projektet er afsluttet. Det særlige ved mikrofondene er, at de i deres vurdering lægger mindst lige så stor vægt på projekternes sociale karakter og den lokale forankring som på projektets idé. Altså vurderer projektets betydning for lokalsamfundet.

Anbefalinger fra workshoppen

Workshoppen afsluttedes med en debat om anbefalinger i forhold til, hvad de lokale ø-samfund, de nationale ø-foreninger, og de nationale politikere kan og bør gøre for at styrke jobskabelse og erhvervsudvikling i de små ø-samfund.

Listen er lang og vil indgå i den afsluttende rapport fra projektet „Next stop small islands“. Men et tema, der gik igen under hele workshoppen var, at de enkelte ø-samfund vil have stor nytte af at kortlægge kvalifikationer og kompetencer, ikke bare blandt de fastboende i alle aldre, men også blandt de ofte dedikerede deltids-øboere.

Ø-foreningerne bør til stadighed lobbye for at rammevilkårene for et ø-liv er til stede, og politikere skal indse at uden fastboende på øer og i skærgård, så vil turisterne blive væk. Og så skal lovgivning tilpasses og gøres mere fleksibel i forhold til de særlige vilkår øboere er underlagt.

Claus Jensen

*

„Next stop – small islands“

Samarbejdsprojektet „Next stop – small islands“, der er støttet af Nordisk Ministerråds demografiprogram Nordregio, har som mål at erfaringsudveksle om muligheder og udfordringer i forhold til at udvikle de små øer til stærkere lokalsamfund. Affolkningen skal stoppes og helst erstattes af tilflytning. De tre partnere i projektet skal inspirere hinanden til at strategiudvikle i forhold til at gøre en aktiv indsats.

Projektet har to hovedtemaer: „Jobskabelse“ og „Bosætning og Ø-branding“. Udover Sammenslutningen af Danske Småøer, så er partnerne:

- Skärgårdarnas Riksforbund (SRF), Sverige. SRF er grundlagt i 1982 og organiserer mere end 500 ikke-brofaste øer med godt 32.000 beboere tilsammen. Web: www.skargardarna.se
- Finlands öar RF – Suomen Saaret RY (FÖSS), Finland. FÖSS er grundlagt i 2007 og repræsenterer godt 8.000 beboere på de finske øer. Web: www.foss.fi

Som en del af projektet har der været afholdt to workshops indenfor de nævnte temaer med i alt 44 deltagere fra Danmark, Finland og Sverige. Læs mere om de to workshops andetsteds i bladet.

cj

Nyhedsbrev

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra Sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaer.dk

Workshop på Femø om bosætningsarbejde og ø-branding

Når man kommer fra store lande som Finland og Sverige, så må Danmark synes som en overskuelig størrelse. Alligevel er Femø ikke lige om hjørnet, når man lander i Københavns Lufthavn. Godt fire timers rejse med tog, bus og færge før deltagerne på workshoppen kunne pakke kufferten ud på Femø Kro.

Anderledes udfordringer

Danmark er et ø-rige, men det er Sverige og Finland i den grad også. Hvor vi har overblikket over 27 småøer og godt 5.000 beboere, så organiserer den svenske forening mere end 500 øer med en samlet befolkning på ca. 32.000 borgere. Finland har 560 ikke-brofaste øer med en fastboende befolkning, hvortil der er 19.600 øer med deltidsbeboelse.

Hvor man i Danmark på de fleste øer kan købe et fornuftigt hus for ml. en halv og en hel million kr. så er det anderledes i især Sverige. Det er så attraktivt at erhverve sig et fritidshus i skærgården, at ejendomspriserne er i et leje, hvor potentielle tilflyttere har svært ved at følge med. Langs f.eks. den svenske vestkyst købes ejendommene især af norske velhavere. I Danmark er ejendomsmarkedet ikke lige så åbent, idét udenlandske statsborgere ikke kan købe fritidshuse og i teorien har vi på nogle ejendomme en bopælspligt.

Bosætningskampagne

Dorthe Winther, formand for Sammenslutningen af Danske Småøer, fortalte om de danske erfaringer med bosætningskampagner. Den seneste, Bliv Øbo.nu, løb af stablen i 2012. Det var en kampagne, der gav en masse mediædækning og masser af besøgende ved de events, der var arrangeret i København, Odense og Århus. Efterfølgende fulgte flere af øerne op med åben ø-arrangementer, hvor erfaringerne med hensyn til interesse var mere blandet.

Selvom man har et budget til kampagnemateriale, så er det også et hårdt arbejde, hvor der bliver trukket store vekslere på de frivillige kræfter, at afvikle en sådan kampagne. Men det gav en god gejst øerne imellem og man skal måle effekten af en sådan kampagne på den lange bane. Øerne får positiv omtale og bliver synlige. Måske giver det en øget turisme, og en turist er en potentiel tilflytter.

Støt tilflytteres drøm

Kirsten Sydendal fortalte om sine erfaringer med lokalt bosætningsarbejde på Fejø. I år 2000 startede en bosætningsgruppe op på Fejø, som var gode til at skabe omtale. De arrangerede åben ø-arrangementer og tilbød interesserede i at møde øboerne som privatpersoner, så man kunne høre om ø-livet. Det fik en

stor medieomtale, men set i bakspejlet, så var det mere en omtale af initiativet og ikke så meget fortællingen om muligheden for at bo på Fejø. Men det gav tilflyttere. Tilflytningen toppede i 2003-2004, men så vendte det. En fraflytning tog til, også øboere bliver skilt eller mister deres arbejde og de aktive i bosætningsarbejdet mistede nok lidt af energien. At ikke alle tilflyttere faldt til affødte overvejelser om man havde oversolgt historien om det gode ø-liv.

På Fejø har man energien igen til at gøre et aktivt stykke bosætningsarbejde. Facebook og øens hjemmeside er vigtige værktøjer til at fortælle om livet på Fejø. I dag er strategien ikke så meget at „prædike“ om det gode ø-liv, men snarere at tilbyde rådgivning om jobs, bolig, starte virksomhed mv. Sloganet er „Lad os hjælpe med at opfylde jeres ø-drøm!“

Er vi ikke synlige, findes vi ikke

John Wrede fra Brändö kræver en nærmere præsentation. Brändö er en del af Ålandsøerne, der er igen en del af Finland, men som har udstrakt selvstyre. På Ålandsøerne værner man i særlig grad om svensk kultur og sprog. John er kommunaldirektør på Brändö, der selv med sine beskedne 480 beboere er en selvstændig kommune. Som dansker spidser man ører, når John fortæller om den høje

Øboere fra de tre nationer til workshop på Femø Kro

service og de mange institutioner en så lille kommune kan tilbyde.

I Brändö er målet, at de i år 2023 skal være mindst 630 beboere. Kommunen skal være synlig på alle platforme efter devisen „Syns vi inte, finns vi inte“. Målgruppen som kommunen går efter er veldefineret, idét man søger svensk-talende tilflyttere eller i det mindste nye øboere, der er villige til at lære svensk. For at kunne købe fast ejendom skal man først opnå „hembygdsret“. Man skal først bo som lejer i fem år før man opnår den ret.

Værn om ø-kundskaber

Koster i Sverige er et samfund bestående af to øer, der tilsammen har ca. 320 beboere. Hans Aren fortalte om, hvordan man lokalt har „taget magt“ om ejendomsmarkedet: Øboerne har stiftet et boligselskab med lejeboliger, hvor der er bopælspligt, hvilket ellers ikke er standard for svenske lejeboliger. Den lokale beboerforening er sammen med private øboere aktieejere i boligselskabet.

Hans understreger, at når det handler om at styrke bosætningen på øerne, så er det vigtigt, at vi også lærer vores børn at værdsætte ø-livet. Som det er i dag, så forberedes de unge i uddannelsessystemet til et liv i de store byer. Der er „nedarvede“ kundskaber og værdier på de små øer, som fortjener at blive værdsat og bevaret

Tag kontrol over ejendomsmarkedet

Et tema som bosætning bliver lynhurtigt til en mere overordnet diskussion om rammevilkår for et liv på øerne. For uden en fornuftig færgesplan, adgang til job, uddannelse, ældreservice mv., så kan man „brande“ ø-livet nok så meget. De basale vilkår skal være i orden, ellers er det svært at tiltrække eller fastholde beboere. De vilkår skal ø-foreningerne til stadighed kæmpe for.

En af mange anbefalinger fra workshopen var at tage kontrol med ejendomsmarkedet. Vi hører også i Danmark om en stigende interesse for lejeboliger, så etablering af leje-, evt. prøveboliger, kan være en god idé. Det skal helst være unikke boliger, så det ikke bliver dårlige kopier af fastlandets boligbyggeri. Men det er vigtigt, at boligforeninger på øerne er lokalt styret.

Claus Jensen

*

Ø-støttens folk på tur

Frokost i det grønne

I september havde Ø-sammenslutningen den glæde at kunne præsentere embedsfolk fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter for en tredobbelt ø-tur. Embedsfolkene arbejder til hverdag bl.a. med ø-støtten /ø-støtteansøgninger.

Gennem årene har Ø-støtten – de midler der gives til projekter, der har betydning for udviklingen af helårssamfund på de 27 småøer – hørt hjemme i forskellige styrelser og ministerier. Siden 2011 har Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter varetaget uddeling af Ø-støttemidlerne.

Ø-sammenslutningen har ikke noget med disse midler at gøre, men vi syntes det er vigtigt, at de mennesker, der beslutter hvor midlerne skal gå hen også ved selvsyn kan se hvordan de bevilgede midler omsættes til virkelighed på småøerne – og ikke mindst kan få en fornemmelse af de vilkår, der gør sig gældende på småøerne, gennem møde og dialog med projekthaverne.

På to dage havde vi derfor tilrettelagt et tæt pakket program med besøg på tre småøer: Askø, Femø og Fejø. De to embedsmænd Inge Trads Kjeldsen og Christian Vegger Therkelsen samt Ea og Sofie, ministeriets to studentermedhjælpere, mødtes med Dorthe Winther og undertegnede på Bandholm havn.

På Askø blev havnehuset fremvist som det første. Dernæst gik turen til Askø Købmandsforening og rundt på Askø og Lilleø og til bl.a. museet. I den gamle skole, Askøs forsamlingshus, fik vi over frokosten god information om husets køkkenrenovering og film og medie-faciliteter som en del af

Askø Højskole. Desuden blev projektet Turismens Dag og etablering af Askøs Fibernet præsenteret.

Fra Askø gik turen til Kragnæs og Femø. Her viste Femø beboerforening os havnen med Femø Købmandshandel, cykeludlejning og planer for velkomstcenter. Vi fik et kig ind i den kæmpestore, unikke hal, der tidligere har været frugtcentral for øens høst af æbler mm. Femø Kro var udvalgt til overnatning og her fik vi en orientering om de tilskuds-midler, der har betydet øget turisme for kroen.

Næste morgen gik turen til Fejø via færgeski i Kragenæs. Fejø fremviste projekter på Fejø Camping, Den Helbredende Have, Fejø Købmand, Fejø Mølle og Fejø Appen, Dybvig Havn, projekt om masseovne, og afslutningsvis frokost i det grønne på Kernegården, som serverede tapas tilsat et strejf af forskellige urter fra den Helbredende have og dertil frisk økologisk cider og Fejø æblemest.

Ministeriets folk kvitterede med stor tak for turen og har allerede forhørt sig om muligheden for endnu en småø-tur i 2015.

Tak til projektholderne og de tre beboerforeninger for fin modtagelse og fremvisning!

LS

Folketingspolitikere på Tunø

Udvalget for Landdistrikter og Øer besøgte i oktober Tunø, via en lille afstikker til Samsø.

Udvalget var repræsenteret ved formand Hans Chr. Schmidt (V), Mette Hjermand Dencker (DF), Lars Dohn (EL), Henning Hyllested (EL), Flemming Damgaard Larsen (V), Thomas Danielsen (V) og Finn Thranum (V). Fra Odder kommune deltog Borgmester Uffe Jensen (V), formand for Miljø & Teknikudvalg Elvin J. Hansen (S) og kommunaldirektør Kenth Halfdan Ferning. Desuden deltog repræsentanter fra Sammenslutningen af Danske Småøer, region Midtjylland, Landdistrikternes Fællesråd og Landsbyer i Danmark. Udvalget ankom fra Samsø sidst på eftermiddagen med den gamle Tunø færge i flot og stille vejr. Tunø beboerforening modtog gæsterne på Tunø havn, hvor det nye røgeri blev vist frem. En kort traktor-rundtur bragte gæsterne rundt til øens grøntsagsavler, Tunø skole og Tunø Købmandshandel – tre af øens vigtige aktiver.

Derefter var der indkaldt til borgermøde på Tunø Kro. Tunboerne mødte talstærkt op, og der blev hurtigt taget hul på en ivrig debat om emner der optager øboerne. Især færgen, færgepriserne og den meget dårlige sejlplan som Tunø har, var et emne, der blev hørt diskuteret med både folketings-

Deltagere på Udvalget for Landdistrikter og Øers tur til Tunø

og kommunalpolitikere. Også den fredning som hele Tunø er omfattet af var til debat. Fredningen er restriktiv og indebærer at stort set al udvikling og nytænkning på øen berøres.

Udvalget m.fl. forlod Tunø igen næste morgen efter et kort og intenst ophold. Besøget viste igen vigtigheden af disse besøg: Politikerne får en

chance for at få indblik i og forståelse for de udfordringer småøerne har, og øboerne får lejlighed til at spørge og fortælle om forhold, der berører deres ø-hverdag – både overfor folketings- og kommunalpolitikere. Det er glædeligt at politikerne prioriterer disse øbesøg!

LS

Ø-POSTEN

Nyheder fra Sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-postens artikler er ikke nødvendigvis udtryk for Sammenslutningen af Danske Småøers holdninger. Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Deadlines for Ø-posten:

Marts-nummer: deadline 25. feb. 2015

Juni-nummer: deadline 25. maj 2015

September-nummer: deadline 25. aug. 2015

December-nummer: deadline 25. nov. 2015

Redaktion: Sammenslutningens bestyrelse

Dorthe Winther, Omø, ansv.h. 58 19 91 80

Eva Terkelsen, Bjørnø 20 63 15 31

Bent Hindrup, Endelave 76 28 01 51

Lone Nielsen, Sejerø 59 59 02 45

Jytte Heglund, Nekselø 59 26 96 06

Henrik Kåg, Bjørnø 26 75 08 12

Anni Sørensen, Askø 61 68 63 53

Jan Fabricius, Birkholm 40 40 03 25

Redaktør: Lise Thillemann Sørensen

Layout: Erik Steenstrup Dyhr

Foto: Bosse Mellberg, Eva Widlund, Ole Odsgaard, Dorthe Winther, Lise Sørensen, Langeland Kommune.

Ø-Posten udgives med tilskud fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter og fra

Kulturministeriets pulje til landsdækkende almennyttige organisationer.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Svendborg Tryk. Oplag: 2900

Redaktionen afsluttet 5. december 2014

Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten: Sammenslutningen af Danske Småøer, Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing
Tlf. 62 51 39 93

E-mail: sekretariatet@danske-smaaoer.dk

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra Sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk